

จิตรู้อะไร

โซลิปซิสซึม (solipsism)

จากการที่รัสเซลล์พยายามวิเคราะห์ทุกอย่างสิ่งออกเป็นมีอิสระ และ จินตภาพ เสียทั้งหมดนั้น ถ้าเราจะวิเคราะห์ทุกอย่างตามแนวคิดนี้ (ในบทต่อไป) ก็จะเห็นว่าไปจบลงที่ การไม่มีความสามารถที่จะรู้อะไรอื่น ๆ นอกตัวเราได้เลย ยกเว้นประสบการณ์ของเราเอง เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่อง โซลิปซิสซึม¹⁸ จึงเกิดขึ้น แต่ที่จริงแล้ว รัสเซลล์ไม่ได้ออกการที่จะให้เป็นเช่นนั้น เขาพยายามปฏิเสธความคิดเช่นนี้ไว้ในหลายๆแห่ง เช่น ใน The analysis of matter เขา กล่าวว่

การอ่านหนังสือเป็นประสบการณ์ที่ต่างกับการแต่งหนังสือมาก ที่นี้ถ้าฉันเป็นโซลิปซิสต์ ละก็ - ฉันก็ควรจะทึ่งงอนเหมาเอาว่า ฉันได้แต่งหนังสือต่างๆของ เจ็คส์เปียร์ นิวตัน และ โอนัสไคน์ เนื่องจากหนังสือหรือผลงานเหล่านั้นได้เข้ามาอยู่ในประสบการณ์ของฉัน แต่คุณเอาชีวา งานของพวกเขาเหล่านั้นก็กว้างไกลของฉันเป็นไหนๆ และฉันก็จะไม่ตองยุ่งยากและลงแรงมากเลย ฉันคงจะเียงไปเองที่นำมาแต่งหนังสือโดย ไร ปากกา มากกว่าที่จะไร นัยที่อ่าน¹⁹

ข้อความนี้ รัสเซลล์ปฏิเสธ โซลิปซิสซึม ในความหมายที่ว่า ประสบการณ์ของฉันเป็น ตัวสร้างจักรวาล นอกจากนี้ ใน an Inquiry into Meaning and Truth เขากล่าวว่า

¹⁸โซลิปซิสซึม มี 2 ความหมาย คือในแง่ญาณวิทยา หมายความว่า ประสบการณ์ของ ฉันเป็นตัวสร้างจักรวาล แง่อภิปรายทฤษฎี หมายความว่า ฉันผู้เดียวเท่านั้นที่มีอยู่จริง

¹⁹Bertrand Russell, The analysis of matter, (London: George Allen

หลักการที่เชื่อว่าฉันไม่สามารถรู้ความเป็นจริงของโลกได้นั้น เขากันไม่ไ้กับข้อยืนยันของประโยคในภาษา . . . คำรับฉัน ฉันเชื่อว่า จากการศึกษารูปประโยคเราก็สามารถมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของโลกได้ ²⁰

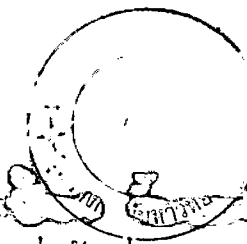
ทั้งนี้เพราะรัสเซลล์ถือว่า ภาษาเป็นปรากฏการณ์ทางประจักษ์อย่างหนึ่ง (empirical phenomena) ที่บอกถึงโครงสร้างของโลก และใน Human Knowledge: Its Scope and Limits ²¹ รัสเซลล์ได้วิเคราะห์ปัญหา โชลิตซิสม์ ไว้อย่างละเอียดตลอด ดังต่อไปนี้

รัสเซลล์แสดงความเห็นว่า ความเชื่อที่เรียกว่า โชลิตซิสม์ นั้น โดยปกติหมายถึง ความเชื่อที่ว่า ฉันเท่านั้นที่มีอยู่จริง (I alone exist) และหลักการนี้จะเป็นหนึ่งหลักการไปไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าหลักการนี้จะจริง ที่รัสเซลล์พูดอย่างนี้หมายความว่าในแง่เอาตนเองคือ "ฉัน" เป็นศูนย์กลาง (egocentricity) ถ้ามี "ฉัน" เดียว หลักการนี้ก็จริง แต่ถ้ามีหลาย "ฉัน" หลักการนี้ก็กลายเป็นหลายหลักการ และจากหลายหลักการนี้ ก็จะมีหลักการเดียวเท่านั้นที่จะจริงได้ เช่น คน 2 คน แต่ละคนก็บอกว่า "ฉันเท่านั้นที่มีอยู่จริง" อย่างนี้จะต้องมี "ฉัน" ไ้ "ฉัน" หนึ่งที่ถูกเท็จ และ "ฉัน" หนึ่งที่ถูกต้อง รัสเซลล์คิดว่า "ฉันเท่านั้นที่มีอยู่" มีความหมายที่ไม่แจ่มชัดเลย ยกเว้นเสียแต่ว่าหลักการนี้จะเท็จ คือหลายๆ "ฉัน" ต่างก็หลงนึกคิดว่า "ฉันเท่านั้นที่มีอยู่จริง" ถ้าเข้าใจอย่างนี้เราก็เข้าใจหลักความเชื่อนี้ไ้ และรัสเซลล์คิดว่า โชลิตซิสม์นี้ก็ถ้าไม่สามารถหลีกเลี่ยง "ฉัน" เป็นศูนย์กลางได้

รัสเซลล์พิจารณาหลักความเชื่อนี้โดยเริ่มค้นคว้าความพยายามจะจัดให้ โชลิตซิสม์ มีความหมายที่แน่นอนเสียก่อน โขยไ้เหตุผลว่า ถ้าเราพิจารณา "ฉันเท่านั้นที่มีอยู่" แล้ว จะไ้ไ้ประโยคอะไร เพราะคำเหล่านี้มีความหมายที่ไม่ชัดเจนเลย เว้นแต่หลักการนี้จะเท็จ ดังที่กล่าวแล้วเท่านั้น รัสเซลล์ว่า ถ้าโลกเป็นโลกแห่งสามัญสำนึกของคนและสิ่งต่างๆจริง เราก็สามารถยกเอาใครก็ได้ขึ้นมาคนหนึ่ง แล้วสมมติให้เขาคิดว่า เขาเป็นจักรวาลทั้งจักรวาล

²⁰ Bertrand Russell, An Inquiry into Meaning and Truth, (Penguin University Books, 1973), p. 328. (ดูภาคผนวก ข)

²¹ Bertrand Russell, Human Knowledge: Its Scope and Limits, (London: George Allen & Unwin, 1966), pp. 191 - 197. (ดูภาคผนวก ข)

ซึ่งเทียบได้กับคนสมัยก่อนหน้าโคลัมบัส ~~ที่เชื่อว่า~~ ~~โลกคือเกาะทั้งหมดบน~~
 ความทรงจำ แต่จากนั้นๆ และสิ่งต่างๆ ไม่ได้มีอยู่จริง ความยุ่งยากก็อยู่ที่ตรงที่พูดว่า "ตัวฉันเอง
 เป็นจักรวาล" คือคำว่า "ตัวฉันเอง" ในที่นี้ก็จะหมายความว่า เพราะการพูดว่า "ตัวฉัน
 เอง" นั้น แฝงความหมายว่ามีตัวคนอื่น และสิ่งอื่นอยู่ด้วย จึงต้องแยกแยะจำกัดลงไปว่า ตัว
 ฉันเอง ไม่ใช่ ตัวคุณเอง หรือ อื่นๆ เมื่อใช้คำว่า "ตัวฉันเอง" ไม่ได้ รัสเซลล์จึงเสนอ
 ว่าต้องใช้คำว่า "ซอมมูล" เข้าไปแทนที่ "ตัวฉันเอง" เพราะซอมมูล หมายถึงสิ่งหลายสิ่ง แต่
 ก็ต่างกันแหละ คำว่า "ซอมมูล" มีความหมายมากมาย เพราะฉะนั้นเราก็อาจใช้คำเสียใหม่ แล้วพูด
 เสียว่า ~~ไม่มีแต่รายการนี้เท่านั้นไม่มีสิ่งอื่นอีก~~ หรือ 2. "สิ่งอื่นก็มีหรือไม่ทราบ" ถ้าพูด
 ตามแนวที่ 1 ก็เรียกว่าเป็น dogmatic solipsism ถ้าพูดตามแนวที่ 2 ก็เรียกว่าเป็น skep-
 tical solipsism แบบที่ 2 นี้เองที่ไม่ต้องมีคำนิยาม ~~ของอดีตาก่อน~~ และเป็นแบบที่
 รัสเซลล์สนใจจะวิเคราะห์ต่อไป เพราะเขาเห็นว่าแบบแรกนั้น เราไม่มีพื้นฐานอะไรที่จะยืนยัน
 ยืนยันได้เลย เนื่องจาก ~~การที่จะพิสูจน์ว่าสิ่งอื่นไม่มีอยู่~~ ~~ยากพอๆกับที่จะพิสูจน์ว่าสิ่งอื่น~~
 มีอยู่ แม้แต่ skeptical solipsism เอง จะพูดไปก็หนี้อศตาไม่พ้น ~~เพราะการ~~
 ที่จะพูดว่า "ไม่มีสิ่งอื่นนอกจากซอมมูล" นั้น เป็นการพูดที่ไม่ถูกต้อง เพราะอาจมีบางคนที่
 อาจรู้มากกว่านั้นก็ได้อีก เพราะฉะนั้นต้องพูดเสียใหม่ว่า "ไม่มีอะไรที่ฉันรู้นอกจากซอมมูล" เมื่อ
 เป็นเช่นนี้ ก็เป็นการนำเอาอศตาดับมาไว้ที่อีก และรัสเซลล์ไม่เห็นด้วย เพราะอะไรก็ตาม ที่
 จะเป็นหลักการใดนั้นต้องใช้ได้สำหรับทุกคน

นอกจากนี้ ปัญหาที่ โสลิปติซึม เกี่ยวข้องอยู่ก็คือ เราจะมีความรู้อื่นๆ ซึ่งอนุมานมา
 จากที่เรามีความรู้อยู่แล้วใดหรือไม่? เช่น เรามีความรู้ $P_1, P_2 \dots P_n$ แล้วเราจะอนุมานจาก
 ประโยคเหล่านี้ไปสู่ประโยคอื่นใดหรือไม่? ถ้าไม่ได้ skeptical solipsism ก็จริง เพราะ
 มีหลักฐานว่า สิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือซอมมูลที่เราไม่รู้มัน เราไม่รู้ได้ แต่อาจบังเอิญซอมมูลหรือประโยค
 ต่างๆเหล่านั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติของกฎต่างๆ ก็อาจจะตอบว่า "ได้" ก็ได้ รัสเซลล์วิ-
 เกราะที่ปัญหานี้โหดร้าย โสลิปติซึม ออกเป็น 2 พวก คือ ชนิดเข้มงวด (drastic solipsism)
 ซึ่งเขากล่าวว่า เมื่อหลักการนี้เข้มงวด ก็ยังเป็นไปตามหลักตรรกะมากขึ้น และจะเดียวกัน
 ก็เป็นสิ่งที่ไม่น่าเชื่อ ~~3~~ โสลิปติซึมชนิดที่สองคือชนิดอนุโลม (less drastic solipsism)
 ซึ่งยอมรับสถานการณ์ทางจิตของ "ฉัน" ทั้งหมด ที่ยอมรับโดยสามัญสำนึก หรือโดยจิตวิทยาทั่วไป

คือไม่เฉพาะแต่สิ่งที่ฉันรับรู้โดยตรงเท่านั้น แต่ยอมรับสิ่งที่ได้จากการอนุมานโดยอาศัยจิตวิทยา
 บริสุทธิ์ด้วย **รัสเซลยกตัวอย่างโซลิติซึม** ชนิดที่ **โคลินัว** สมมติว่ามีเสียงของนาฬิกา
 ในห้องที่เรากำลังนั่งอยู่ แต่เราไม่ได้ยินเสียงของนาฬิกานั้น แม้ว่าถ้าเราตั้งใจจะฟัง เราก็
 สามารถได้ยินเสียงนั้นได้ง่าย ในกรณีอย่างนี้ แต่ละคนก็อาจจะพูดว่า "ฉันทันที" กำลังมีผัสสะในการ
 ฟัง ซึ่ง "ฉันทันที" ไม่ใช่รู้สึกตัวเลยว่าได้ยินเสียงนั้น หลักการชนิดนี้นอกจากจะยอมรับการมีตัวตนใน
 ขณะนั้นแล้ว ยังยอมรับความจำอีกด้วย อย่างเช่นถ้าเรามองชมหมันที่เกาะเคาเตอร์หนึ่ง และในสมมุค
 มีแต่คำว่า เราได้ไปงานกินเลี้ยง ซึ่งเรื่องนี้ที่จริงเราลืมไปแล้ว แต่เราก็ไม่สงสัยเลยว่าเรา
 ได้มีประสบการณ์เช่นนั้นจริง เพราะถ้ามีอยู่ก็น่าจะมากกว่าเราไปงานเลี้ยงจริงๆหรืออีกตัวอย่างหนึ่ง
 เช่น เราเชื่อว่า ครั้งหนึ่งเราเคยเป็นเด็กมาก่อน ถึงแม้ว่าเราจะจำช่วงเวลานั้นไม่ค่อยจะได้
 แล้วก็ตาม

จะเห็นได้ว่า โซลิติซึม ชนิดที่โคลินัว ยอมรับการอนุมานที่อยู่ในข่ายของ "ตัวฉันเอง"
 และ "สภาพทางจิตของฉัน" ซึ่งรัสเซลพิจารณาว่าเป็นการใช้เหตุผลทางตรรกที่ไม่ดีเพราะ
 การอนุมานจากสภาพทางจิตที่ฉันรับรู้ขณะหนึ่ง ไปสู่สภาพทางจิตอื่นๆในขณะอื่นๆนั้น ก็ไม่ใช่คางจาก
 การอนุมานไปสู่วัตถุอื่นหรือจิตอื่นใดๆเลย เพราะจะเห็นการแก้ข้อบกพร่องนี้ รัสเซลเสนอว่าเรา
 จะต้องจำกัดตัวเราเองว่าเป็นสภาพจิตที่เรารับรู้ขณะนั้นเท่านั้น และการจำกัดแบบนี้ทำให้เราไปสู่
 โซลิติซึมประเภทที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า จักรวาลประกอบด้วยสิ่งต่างๆเท่านั้น สิ่งต่างๆ ในที่นี้ก็คือสิ่งที่ฉันมี
 สัญชาตญาณหรือจำได้ในขณะที่ฉันกำลังพูด และสิ่งต่างๆที่กล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ฉันสังเกตเห็นจริงๆ

ถ้าอย่างนี้ก็ยิ่งเกิดปัญหาอีกว่า โลกของ โซลิติซึม ชนิดนี้ก็จะเป็นชิ้นๆ (fragment)
 คือไม่ปะติดปะต่อกัน เพราะสิ่งที่ฉันกำลังระลึกได้ในขณะหนึ่งนั้น ย่อมแตกต่างจากสิ่งต่างๆที่ฉัน
 กำลังระลึกได้ในอีกเวลาหนึ่ง การแก้ปัญหานี้ รัสเซลว่าควรแก้เหตุการณ์ที่จำได้นั้นออกเสีย จำกัด
 อยู่เฉพาะสัญชาตญาณปัจจุบัน และสัญชาตญาณของสภาพจิตในปัจจุบันเท่านั้น การคิดแบบนี้เป็นการคิดแบบ
 โซลิติซึม อย่างเช่นวงกนั้นเอง ที่ยอมรับว่า "นี่เกิดขึ้น นี่เกิดขึ้น นี่เกิดขึ้น" และจากข้อความ
 เช่นนั้น ไม่มองว่ามีสิ่งอื่นนอกจากที่กล่าวเลย โซลิติซึม ชนิดนี้จะไม่ยอมรับการอนุมานทุกชนิด
 เพราะการอนุมานนั้นเชื่อไม่ได้ เพราะผลสรุปของการอนุมานแบบนี้ถ้าจะเป็นจริงหรือไม่เป็น
 จริงก็ได้ แต่ที่แน่ชัดคือ ไม่สามารถรู้ได้ว่าจริง โซลิติซึม อย่างนี้ก็คือ **skeptical solipsism**

อย่างเข้มงวด ซึ่งรัสเชลยอมรับว่าแบบที่เท่านั้น ที่มีเหตุผลทางตรรกมากที่สุด ถ้าจะให้การอนุมานจาก "ก. เกิด" ไปสู่ "สิ่งอื่น ๆ ของเกิด" สมเหตุผล จะคงอาศัยหลักการที่ไม่ใช่วิธีนิรนัย (non - deductive) เช่น หลักการเป็นเหตุเหตุ หรือ วิธีอุปนัย เพราะถ้าความรู้ของเราทั้งหมดอาศัยประสบการณ์อย่างเกี่ยวแล้ว จะไม่แค่ว่าเพียงอาศัยประสบการณ์เท่านั้น แต่คงถูกประสบการณ์นั้นจำกัดอีกด้วย

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ มีประเด็นให้เราเลือก 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ เรา จะยอมรับ skeptical solipsism อย่างเข้มงวด หรือจะยอมรับประเด็นที่ 2 คือ skeptical solipsism ที่ยอมรับว่าการอนุมานไปสู่เหตุการณ์อื่นใด อย่างน้อยที่สุดก็มีความอาจเป็นไปได้ (probability) ซึ่งอิสระจากประสบการณ์ ถ้ายอมรับประเด็นแรก เราก็ต้องปฏิเสธอภิปรัชญาอนาคต (ถ้ามี) และถ้าเรายอมรับประเด็นที่สอง ก็หมายความว่าเราต้องปฏิเสธประจักษ์นิยมในบางส่วน คือเราต้องยอมรับว่าเรามีความรู้ซึ่งอนุมานจากประสบการณ์ได้ และเราต้องยอมรับอีกว่า การมีความรู้เช่นนั้น แสดงว่าความรู้นั้นยังไม่ชัดเจน เพราะหลักการเป็นสาเหตุและอุปนัยในรูปแบบปกติของมัน ไม่สามารถเป็นจริงอย่างแน่นอนได้

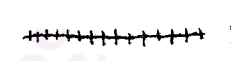
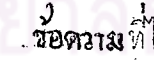
รัสเชลมีความเห็นว่าการเชื่อ โทลิปิซึม นั้น ในแง่จิตวิทยาแล้วเป็นไปได้ เขาเคยได้รับจดหมายจากนักตรรกวิทยาที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่เกี่ยวข้องคือ Mrs. Christine Ladd Franklin ในจดหมายฉบับนั้นกล่าวว่า ตัวเธอเองเป็น โทลิปิซึม และตัวเธอเองก็รู้สึกประหลาดใจว่าทำไมฉันอยู่ รัสเชลจึงกล่าวว่า ความประหลาดใจหรือความทึ่งของนักตรรกวิทยานี้ ทำให้เขารู้สึกประหลาดใจมาก เหตุการณ์นี้เขียนเห็นว่า ถ้าเกิดขึ้นกับเรา โดยปกติเราก็คงจะรู้สึกประหลาดใจ ที่จะเป็น โทลิปิซึม เชื่อว่ามีแต่ตนเองอยู่เท่านั้น แต่กลับส่งจดหมายมาให้อ่าน

ประสบการณ์ปรนัย (objective experience)

การวิเคราะห์ในหัวข้อที่แล้วมานี้ทำให้เห็นว่า โทลิปิซึม นั้น เราจะปฏิเสธไม่ได้ แต่ในขณะที่เกี่ยวกันมันก็เป็นหลักการที่ไม่น่าเชื่อด้วย และจะเห็นได้ว่า ประสบการณ์และความรู้ของเราจะเป็นปรนัยได้ก็ด้วยวิธีเดียว คือวิธีอุปนัยจากประสบการณ์ที่ประสบจริงๆ รัสเชล

เชื่อว่า ประสมการและความรู้เป็นปริมาณที่คำนวณอย่างอุปนัย "เพราะถ้าไม่มีการ
อนุมานแล้ว ทุกสิ่งที่เราพบในสถานการณ์ก็จะ เป็นเพียงโลกส่วนตัวของเรา" ²² ประกอบกับความ
คิดของเขาที่ว่า

มีความสัมพันธ์ที่สามารถพบไประหว่างโครงสร้างของประโยค กับ โครงสร้างของสิ่ง
ที่ปรากฏที่ประโยคนั้นอ้างถึง ฉันไม่คิดหรือว่า โครงสร้างของความเป็นจริงที่ไม่ใช่
ภาษาจะเป็นสิ่งที่รู้ไม่ใคร่เสียทั้งหมด และฉันเชื่อว่า คุณสมบัติของภาษาอาจช่วยให้
เราเข้าใจโครงสร้างของโลกได้ ²³

เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคำวลหนึ่ง กับคำวลในแผนที่ ถ้าคำวลนั้นเล็ก เราก็ไม่
ต้องคำนึงถึงความโล่งของโลก เพราะฉะนั้นหลักการก็ง่ายมาก คือ จากตะวันออกไปตะวันตก
เราก็ดูแผนที่จากขวาไปซ้าย ถ้าเป็นทิศเหนือไปใต้ก็ได้ ก็ดูจากบนมาล่าง เป็นต้น การอนุมาน
ต่างๆเหล่านี้เป็นไปได้ เพราะอาศัยโครงสร้างที่เหมือนกัน (identity of structure)
ระหว่างแผนที่ของคำวลนั้น กับคำวลนั้นจริงๆ จากตัวอย่างนี้แสดงว่า ตัวเหตุ และตัวผล จะ
ต้องมีโครงสร้างที่เหมือนกัน เราก็พอสรุปได้ว่า สาเหตุเหมือนกัน ผลก็ปรากฏเหมือนกัน
ดังนั้นผลที่แตกต่างกัน ก็แสดงว่ามีสาเหตุต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างประโยคพูกกับประโยค
เขียนก็ใช้หลักเดียวกันนี้ และถ้าหลักการนี้เชื่อถือได้ เราก็สามารถอนุมานถึงโครงสร้างของ
สาเหตุทางจิตได้จากนิระสะที่ซับซ้อน หรือจากลำดับของนิระสะต่างๆได้ เพราะฉะนั้น เป็นที่น่า
สังเกตว่า โครงสร้างนั้นต้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และโครงสร้างหนึ่งๆ เราสามารถจำกัด
ความโล่งของความสัมพันธ์หลายๆแบบ เช่น ในเรื่องแผนที่นั้น สี บอกรหัสอากาศ รุ่งแวง
บอกตำแหน่งที่ตั้ง บอกแม่น้ำ บอกภูเขา บอก
ทางรถไฟ เป็นต้น ถ้ามีโครงสร้างเหมือนกันมากเท่าใด ข้อความที่ใดก็ยิ่งมากขึ้นเท่า
นั้น

โครงสร้างมีหน่วยย่อยอยู่ 2 แบบด้วยกันคือ หน่วยย่อยที่เป็น สสาร กับหน่วยย่อย

²² Bertrand Russell, My Phyllosophical Development, (London:Unwin Books, 1975), p. 20. (ดูภาคผนวก ข)

²³ Russell, An Inquiry into Meaning and Truth, p. 322. (ดูภาคผนวก ข)

ที่เป็นเหตุการณ์ หน่วยย่อยที่เป็นสาระ เรียกว่าเป็นโครงสร้างทางสาระ (substantial structure) เช่นในเรื่องของคน คนจะมีโครงสร้างที่เหมือนกัน เช่น มีกระดูกเหมือนกัน มีกล้ามเนื้อต่างๆเหมือนกัน เป็นต้น การที่คนมีโครงสร้างเหมือนกันเช่นนี้ ทำให้แพทย์สามารถนำคัตทดลองคนคนหนึ่ง และนำคัตรักษาคนอื่นๆได้เหมือนกัน หรืออย่างเช่น หนังสือหลายๆเล่มที่เป็นเรื่องเดียวกัน คนแคงคนเดียวกัน พิมพ์พร้อมๆกัน เนื้อหาอย่างเดียวกัน   ย่อมมีโครงสร้างที่เหมือนกันมากที่สุด เหมือนกันในแง่สาระ ส่วนหน่วยย่อยที่เป็นเหตุการณ์ เช่นในการฟังดนตรีที่เล่นเพลง เพลงเดียวกัน การเต้นนั้น แถละครั้งอาจจะก็ไม่เท่ากัน และเราฟังเพลงนั้นไปพร้อมกับดูโน้ตและเนื้อเพลงนั้น อย่างน้อยๆเราจะเห็นว่า มีโครงสร้างที่เหมือนกันระหว่าง สิ่งที่เราได้ยิน กับสิ่งที่เราดูอยู่ อย่างนี้เรียกว่าเหมือนกันในเหตุการณ์ หรือในประโยคพูด "ฉันรักเธอ" ในประโยคเขียนก็ต้องเขียน "ฉัน" ไว้ซ้ายมือ เพราะ "ฉัน" เป็นคำที่พูดก่อน คำว่า "รัก" ก็เขียนถัดไปทางขวาของคำว่า "ฉัน" คำว่า "เธอ" ก็เขียนถัดไปทางขวาของคำว่า "รัก" (แต่ถ้าเป็นภาษาอิสลาม ก็ต้องเขียนจากขวาไปซ้าย) อย่างนี้เรียกว่าสิ่งที่พูดกับสิ่งที่ได้ยินมีโครงสร้างที่เป็นเหตุการณ์เหมือนกัน ความสัมพันธ์ระหว่างคำวลในแผนที่ กับ คำบดจริงๆก็เช่นเดียวกัน

โครงสร้างเหล่านี้ในความรู้อะไรแก่เราไคนาง ผู้เขียนขอแบ่งออกเป็น 3 เรื่องคือ

1. ความรู้ในสถานการณ์ของฉันทับสิ่งจริงภายนอก รัสเซียได้ยกตัวอย่างดังนี้ สมมติว่า นายกรัฐมนตรีออกแถลงการณ์ ทางวิทยุ และสมมติว่ามีคนฟังกันหลายคน ถ้าความจำเขาดี เมื่อรัสเซียถามคนเหล่านั้น รัสเซียก็จะได้ยินคำพูดของเขาเหล่านั้นพูดเหมือนกับที่นายกรัฐมนตรีได้พูดไปแล้วทางวิทยุนั่นเอง (ในที่นี้หมายความว่า รัสเซียก็ฟังนายกรัฐมนตรีแถลงการณ์ทางวิทยุด้วย) จริงอยู่ที่การถามคนอื่นอาจมีการผิดพลาดได้ เช่น จำผิดไปบ้าง ฟังผิดไปบ้าง เป็นต้น ถ้าจะให้แน่ใจขึ้น สมมติว่านายกรัฐมนตรีออกแถลงการณ์ทางวิทยุอีก รัสเซียก็ฟังอยู่ด้วย และแผนที่จะเอาผู้นั้นมาฟัง ก็ใช้เครื่องบันทึกเสียงยี่ห้อต่างๆมาเปิดบันทึกเสียงนั้นไว้ เมื่อแถลงการณ์จบลง รัสเซียก็เปิดเครื่องบันทึกเสียงทุกเครื่อง ก็จะปรากฏว่า สิ่งที่รัสเซียจำได้ กับสิ่งที่เครื่องบันทึกเสียงบันทึกไว้เหมือนกัน และเหมือนกับที่นายกรัฐมนตรีพูดไว้ทุกอย่าง และรัสเซียยกตัวอย่างอีกว่า ถ้าเราเป็นนักปรัชญาที่ร่ำเรียนมาศาลาซักหน่อย เราจะทดลองไทย

จักให้มีการแสดงละครเรื่อง Hamlet ณ โรงละครแห่งหนึ่ง และมีแก่เขาคนเดียวที่ดูละครเรื่องนี้ อยู่ นอกนั้นในแต่ละที่นั่ง ก็คิดตั้งกล้องถ่ายภาพบันทึกไว้ เมื่อละครจบแล้วล้างฟิล์มแล้วนำมาฉายดู จะพบว่ามันเป็นเรื่องที่เหมือนกับที่เขาจำได้ ซึ่งเขาอาจอนุมานว่า ระหว่างที่ละครกำลังแสดง มีบางอย่างเกิดขึ้นที่กล้องถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งสิ่งนั้นมีโครงสร้างที่เหมือนกันกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับเรา และถ้าเอาคนอื่น ๆ ไปแทนที่กล้องถ่ายภาพยนตร์ สิ่งที่เกิดขึ้นกับคนเหล่านั้น ก็จะเหมือนกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับรัสเซล ไม่ว่าจะเป็น สี เสียง ช่วงเวลา และความเคลื่อนไหวต่างๆ (ในที่นี้หมายถึงคนปกติ ไม่ใช่คนพิการ) ตัวอย่างเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า เรามีความรู้ในสิ่งจริงภายนอก

2. ความรู้ในสถานการณ์ของฉันทับความรู้ในสถานการณ์ของผู้อื่น เช่น ในกรณีที่เราเห็นสิ่งเร้าหนึ่งและแสดงกิริยาอย่างหนึ่งออกมา เช่น อาการตกใจกลัวเมื่อเห็นไฟไหม้ และฉันก็เห็นคนอื่นแสดงกิริยาตกใจกลัวเช่นเดียวกัน ฉันก็อนุมานว่าทุกคนเห็นสิ่งเร้าเดียวกับที่ฉันเห็น หรือ เห็นฉันเห็นกิริยาอาการของคนอื่นแสดงออกมา เหมือน ~~ฉันก็~~ กับที่ฉันทำต่อสิ่งเร้าอย่างหนึ่ง ซึ่งสิ่งเร้าขณะนั้นฉันมองไม่เห็น และฉันก็อนุมานว่า เขาคงเห็นสิ่งเร้าที่นั่นแน่ๆ และถ้าฉันอยู่ในตำแหน่งของเขาขณะนั้น ฉันก็ต้องเห็นสิ่งเร้าที่นั่นเช่นเดียวกัน ~~ฉันก็~~

3. ความรู้ในการเป็นสิ่งเดียวกันของสิ่งสิ่งหนึ่ง เช่น ถมไม้ในเดือนสิงหาคม เรายังเห็นว่าถมไม้ที่นั่นเล็ก สมมติว่าเป็นคันมะม่วง เราก็เอาไม้กรีกไว้เป็นแนวยาว แล้วเราคอยดูอยู่ทุกวันจนกระทั่งครบ 3 ปี เราก็ทราบว่าคันมะม่วงในปีที่ 3 นี้ เป็นคันเดียวกันกับคันมะม่วงในเดือนสิงหาคมเมื่อ 3 ปีที่แล้ว เพราะเราเทียบโครงสร้าง เช่น รอยกรีกที่อยู่บนต้นไม้ และสิ่งแวทล้อมอื่นๆ หรือการที่คนหลายคนมองสิ่งหนึ่งจากคนละทิศทาง และทราบว่า เป็นสิ่งเดียวกัน ทั้งนี้เพราะสิ่งนั้นมีโครงสร้างที่คงที่ (constancy of structure)

ความแปรปรวนของสถานการณ์ มีอัตราส่วนอยู่คือ "ถ้าการอนุมานถูกต้องมาก จากการที่เราสามารถอนุมานจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่เหตุการณ์อื่นๆ (ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์อื่นหรือไม่ก็ตาม) ที่เป็นของกลุ่มเดียวกัน สถานการณ์นั้นก็มีความเป็นปรนัยมาก" ²⁴ และการอนุมานโดยอุปนัยนั้น

เราเชื่อมั่นให้เป็นสิ่งที่เราเชื่อได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามีความเป็นไปได้เพียงพอที่จะยืนยันหลักอุปนัย แต่เราต้องเชื่อวิธีอุปนัยในแง่ที่มีประโยชน์ต่อวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทั้งนี้อุปนัยจึงเป็นข้ออ้างที่สำคัญในวิทยาศาสตร์ รัสเซลล์ได้สรุปข้ออ้างของการอุปนัยทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือเป็นตัวทำให้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มีความเชื่อถือได้ 5 ข้อด้วยกันคือ

1. ความคล้ายถาวร (The postulate of quasi - permanence) กล่าวไว้ในเหตุการณ์มา เหตุการณ์หนึ่ง มันจะเกิดขึ้นบ่อยๆในเวลาใกล้เคียงกัน และในสถานที่ที่ใกล้เคียงกัน เหตุการณ์อีกเหตุการณ์หนึ่ง จะเหมือนกับมากกับเหตุการณ์ที่ให้นั้น เช่น ทารกในครรภ์ กับเมื่อตอนที่เขาเป็นผู้ใหญ่ แม้จะไม่เหมือนกันมากนัก แต่มีความเชื่อมโยงกันในเวลาที่ต่อเนื่องมาทีละขั้นเรื่อยๆ ซึ่งเรายอมรับว่าเป็นพัฒนาการของสิ่งเดียวกัน หรือตัวอย่างก้นมะม่วง เคี้ยวสิ่งหลากหลายที่โดยยกตัวอย่างไปแคว้นนั้น เราติดตามดูอยู่ทุกวัน แต่ละเวลาที่เราคิดตามดูมันนั้น ก้นมะม่วงเมื่อมาที่ที่ผ่านมา กับก้นมะม่วงชดเชยนี้ก็เหมือนกันมาก เช่นนี้ไปเรื่อยๆจนกระทั่ง 3 ปีผ่านไป ก็ทำให้เราทราบว่าเป็นก้นมะม่วงก้นเดียวกัน

2. สายแห่งสาเหตุที่แยกได้ (The postulate of seperable causal line) ข้ออ้างนี้เนื่องมาจากข้ออ้างแรก ข้ออ้างนี้กล่าวว่า มันเป็นไปได้บ่อยๆที่เราจะสร้างลำดับของเหตุการณ์เช่นนั้น จากหนึ่งหรือสองเหตุการณ์ในลำดับนั้น และจากลำดับเหตุการณ์นี้ เราก็อุปนัยถึงสิ่งสิ่งหนึ่ง ข้ออ้างนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ที่ว่าสิ่งสิ่งหนึ่งจะต้องยังคงรักษาความเป็นสิ่งเดียวของมันไว้ขณะที่เปลี่ยนที่ เช่น เรามีสัญญาณของลูกบิลเลียดที่เคลื่อนที่ไป. เราก็ยังคงมีสัญญาณของสี รูปร่างที่เหมือนกันมากกับลูกบิลเลียดที่ไม่ได้เคลื่อนที่ และจากสัญญาณหนึ่งไปสู่สัญญาณหนึ่งเป็นลำดับไปนั้น เรียกว่าสายแห่งสาเหตุ การมีสัญญาณของสี รูปร่าง และอื่นๆที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เรายังคงทราบว่าเป็นลูกบิลเลียดลูกนั้น เป็นไปได้ตามกฎแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง (intrinsic) คือเราไม่ต้องการถึงสิ่งแวดล้อมที่ทำให้มันเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น ในกรณีที่สายแห่งสาเหตุ 2 สาย มีปฏิกริยาต่อกัน (เช่นการที่ลูกบิลเลียด 2 ลูกชนกัน) เราจึงพูดได้ว่ามี "ตัวสาเหตุ" 2 ตัวเหตุ หรืออีก 2 สิ่งชนกัน ไม่ใช่มีสาเหตุเดียวทั้งที่มีชนกันเช่นนั้นก็ตาม หรือ ในกรณีที่เรามองห้องทำคอนกลางคืน เรามองเห็นความมากมายพร้อมกันหลายดวง เราก็ทราบว่าสัญญาณที่เรามองอยู่นั้น มาจากดาวดวงละดวงกัน เป็นต้น

3. ความต่อเนื่องทางกาล - เวลา (The postulate of spatio - temporal continuity) กล่าวว่า เมื่อมีการเชื่อมต่อกันทางสาเหตุระหว่างสองเหตุการณ์ ซึ่งไม่ต่อเนื่องกันอย่างไรก็ตาม ก็จะมีตัวเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ทั้งสอง เพื่อให้เป็นการต่อเนื่องกัน เช่น ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังซึ่งอยู่ห่างกัน จะต้องมีตัวเชื่อมโยงซึ่งเป็นขบวนการทางสาเหตุ ที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คือ คลื่นเสียง หรือเช่น เราเห็นคนคนหนึ่งหลายครั้งแล้ว ต่อมาเราไม่ได้เห็นเขาอีกเป็นเวลานาน จนกระทั่งวันนี้เราได้เห็นเขาอีก เราก็ยอมรับว่าระหว่างที่เราไม่ได้เห็นเขานั้น เขายังคงมีอยู่ไม่ได้สูญไปไหน

4. ข้ออ้างของการอุปมา (The Postulate of Analogy) กล่าวว่า ให้เหตุการณ์มา 2 ชนิด ก และ ข และเมื่อเห็น ก และ ข ก็มีเหตุผลที่จะเชื่อว่า ก เป็นสาเหตุของ ข ทั้งนี้ถ้าเห็น ก แต่ไม่มีทางเห็นว่า ข เกิดขึ้นหรือไม่ มันก็เป็นไปได้ที่ ข จะต้องเกิดขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าเห็น ข ก็เป็นไปได้ที่ ก จะต้องเกิด เช่นเดียวกับอย่างในเรื่องความรุนแรงของฝนที่แล่นมา หรือเช่น ในกรณีที่สุนัขตัวหนึ่งกำลังวิ่งไล่หากกระต่ายตัวหนึ่ง และฉีกครุ สุนัขก็หายเข้าไปในพงไม้พร้อมกับเสียงเห่า ทำให้เรามองไม่เห็นสุนัข แต่เราก็นำมาจากเสียงเห่าได้ว่า สุนัขอยู่ในพงไม้นั้น เนื่องจากเราเอาเสียงเห่าของสุนัขมาสัมพันธ์กับสุนัขและเสียงเห่าของมันที่เห็นและได้ยินเมื่อครู่

๕. (ดูหน้า 31 ก)

ข้ออ้างดังกล่าวมานี้ แม้จะทำให้ประสบการณ์เป็นปรนัยได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความเป็นปรนัยนั้น จะหมายถึงการมีอยู่ของสาร (substance) ไร้เขตยังคงปฏิเสธสารอยู่ เรายังคงเห็นว่า

สิ่งที่เรารู้จริงๆก็คือ ภายใต้อาการของอุณหภูมิหนึ่ง ปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่า น้ำแข็งถูกแทนที่ด้วยปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่าน้ำ . . . แต่ไม่มีเหตุผลอะไรเลยที่จะคิดว่า ปรากฏการณ์ทั้งสองนั้นเป็นปรากฏการณ์ของสารเดียวกัน นอกจากจะกีดทวยอคติ²⁵

²⁵ Bertrand Russell, Our Knowledge of The External world, (London:

(ข้ออ้างคือจากหน้า 31)

5. ข้ออ้างทางโครงสร้าง (The Structural Postulate) กล่าวว่า เมื่อ
กลุ่มของเหตุการณ์เชิงซ้อนที่มีโครงสร้างเหมือนกันจำนวนหนึ่ง รวมกลุ่มรอบศูนย์กลาง ใน
ระยะที่ไม่ห่างจากกันมากนัก โดยปกติ เหตุการณ์เชิงซ้อนเหล่านั้นจะเป็นสายแห่งสาเหตุ ที่
มีต้นกำเนิดในเหตุการณ์ของโครงสร้างเดียวกัน ข ศูนย์กลางนั้น เจ็บ เสียระเบิดที่ทรงรับ
และคนจากที่ต่างที่อยู่ไม่ห่างกันมากนัก ไกลขึ้นเสียงเหมือนกัน เสียงที่แต่ละคนได้ยินพร้อม
กันนั้น ถือว่ามาจากเสียงเดียวกัน

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเข้าใจที่มีความมีสารเคียวที่มีคุณลักษณะต่างกัน เป็นความเข้าใจจากสามัญสำนึก และภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร จึงต้องใ้คำให้สั้นกินความมาก เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการสื่อสาร เช่น แทนที่จะบอกว่า บางสิ่งและสิ่งเกี่ยวเท่านี้ที่บาวรี สีส้ม ปลาย แหลม เมื่อใกล้คำเห็นเป็นสีคล้ำลง ๆ เราก็พูดง่าย ๆ ว่า ปากกาดำนี่ เป็นกัน

ความจริงและความเท็จ (truth and falsehood)

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเรื่องความจริง และ ความเท็จของความรู้เล็กเล็กน้อย เพราะ เมื่อพูดถึงความรู้ตามสามัญสำนึก หรือนั่นคือรู้จากความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่เรารู้ว่าเรารู้ ก็ย่อม ทำให้เกิดความสงสัยในความเชื่อไม่ได้ นั่นคือ จะทำอะไรมายืนยันว่าความเชื่อของเราจริง หรือเท็จ หรือนั่นคือ การพิสูจน์ความเป็นปรนัยของความรู้ รัสเซลล์ จะเอาอะไรออกมาทดสอบความเป็นปรนัยของความเชื่อไม่ได้ นอกจากสิ่งปรนัยเองเท่านั้น คือ ข้อเท็จจริง (facts) ถ้าเนื้อหาของความเชื่อตรงกับข้อเท็จจริง จึงจะเรียกว่าความเชื่อที่จริง ถ้าเนื้อหาของความเชื่อเบี่ยงเบนไปจากข้อเท็จจริง ความเชื่อนั้นก็เป็นการเชื่อที่เท็จ ซึ่งถ้าเป็นกรณีของตัวเราเอง ก็ใช้หลักการทดสอบไม่ได้ เช่น ความเชื่อว่า "ฉันร้อน" เราสามารถสังเกตถึงตัวทดสอบคือความเป็นจริงได้ นั่นคือ "ความร้อนของฉัน" แต่ถ้าเป็นกรณีความเชื่อว่ามี "โลกภายนอก" ก็จะใช้หลักการนี้ทดสอบไม่ได้ เพราะมันอยู่นอกเหนือประสบการณ์ เช่น "คุณร้อน" หรือ "ดวงอาทิตย์ร้อน" ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ เราได้จากกฎการเป็นสาเหตุ มันเป็นเรื่องที่ได้จากการอนุมาน และการที่เราคงยอมรับความเชื่อแบบนี้ เป็นความรู้ เพราะความเชื่อที่ทดสอบไม่ได้ว่าจริง และทดสอบไม่ได้ว่าเท็จ เช่นเดียวกับ และเราจะปฏิเสธโลกภายนอกก็ไม่ได้ เพราะประสบการณ์ก็ยังเหมือนเดิมไม่ว่าโลกภายนอกจะมีจริงหรือไม่ก็ตาม

เท่าที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า หลังจากหนังสือ การวิเคราะห์จิต รัสเซลล์ได้พยายามยืนยันว่า เราสามารถรู้โลกภายนอกได้ แม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม และความรู้ก็ยังเป็นปรนัย ค่าย ซึ่งความรู้ก็เป็นความรู้ที่ที่สามัญสำนึกและการอนุมานไปไม่พ้น เพราะถ้าหากสิ่งเหล่านี้ ความรู้ของเราจะเป็นส่วนตัวทันที